

Jak citovat zdroje pro školní práci (a nezbláznit se)

Workshop pro střední školy

O čem bude řeč?

- Struktura práce
- Proč citovat?
- Citace vs. parafráze
- Co a jak citovat?
- Citační metody a styly
- Citační manažery

Struktura práce – model přesýpacích hodin

- Název
 - Obsah
 - **Úvod**
 - **Hlavní část**
 - **Závěr**
 - Seznam zdrojů
 - Přílohy
- Práce není jen sbírka informací „odjinud“
 - Měly by být propojeny vlastní myšlenkou a logicky na sebe navazovat

Proč se vůbec cítuje?

Proč se vůbec cituje?

- **Odlišit** vlastní myšlenky a přínos od myšlenek a práce jiných lidí
- **Doložit** původ informace – musí jít dohledat
- **Podpořit** naši argumentaci (tzv. argumentace autoritou)
- **Odkázat** na podrobnější informace, které už jsou zpracované někde jinde

Tipy do začátku

- Koukat na **citační aparát jiných autorů** (jaké typy dokumentů se citují, jakým stylem a metodou)
- Od začátku si dělat poznámky a myslet na to, že zdroj **budu muset citovat**
- Hned jakmile zdroj použiju **vytvořit si bibliografický záznam** a uložit si ho
- **Používat** generátory/manažery, ale **nespoléhat** na ně 100%

Co necitovat?

- Existují věci, na které odkazovat nemusíme:
 - **Obecně známá fakta nebo informace, které lze u cílové skupiny očekávat** (základní znalosti daného oboru)

Příklad:

- Mt. Everest je nejvyšší hora na světě a měří 8849 m n. m.

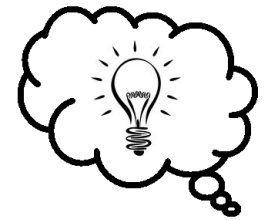
- Nejnovější měření prokázala, že Mt. Everest roste a nyní měří 8850 m n. m. (Anonymní geologové, 2022, s. 2).

Citovat nebo parafrázovat?

- Odkázat na zdroj můžeme pomocí **citace přímé** nebo **nepřímé**, tzv. **parafráze**

- **Citace/citát**: doslovný přepis cizího textu, **obvykle v uvozovkách a kurzívou**

- **Parafráze**: vlastními slovy shrneme cizí text nebo myšlenku, text můžeme přeformulovat, ale nesmíme měnit význam

At' už text parafrázujeme nebo citujeme, **na zdroj musíme odkázat vždy!**

Kde citace nebo parafráze začíná a kde končí?

Přímá citace (citát) – začátek a konec jasně **odlišen uvozovkami, kurzívou** nebo samostatným odstavcem.

Vermikompostování je jedna z „metod zpracování odpadů v hodnotný materiál použitelný pro zlepšení půdních vlastností“ (Kalina, 2016, s. 58).

Nepřímá citace (parafráze) – také potřeba oddělit od vlastního textu. **Musí být zřejmé, kde končí cizí myšlenka a začíná naše.**

Odpady se mohou zpracovávat několika metodami. Jednou z nich je vermikompostování, kdy odpad po zpracování může velmi dobře sloužit k zlepšení půdních vlastností (Kalina, 2016, s. 58).

Kdy je lepší parafrázovat?

- Parafráze se hodí zejména, je-li text pro naše použití zbytečně dlouhý a **stačí nám sumarizovat podstatnou myšlenku**
- Příklad: prvních 12 stran příručky pro zdravotní sestry se zabývá jen různými typy větrání a tepla v místnosti – tzn. autorka upozorňuje na důležitost větrání

NOTES ON NURSING

What it is, and what it is not

BY
FLORENCE NIGHTINGALE

New York
D. Appleton and Company
1860

Nightingale, Florence [obrázek]. In: *Encyclopædia Britannica* [online]. [2017-10-19]
Dostupné z <http://academic.eb.com/levels/collegiate/assembly/view/88537>

Představte si, že píšete...

- **O nové civilizační chorobě – textafrenii**

Textafrenie je chorobná jednotka psychotické hloubky, která už byla popsána v odborné literatuře. Objevuje se především u mladých lidí a popisy přicházejí z Indie a jihovýchodní Asie.

Jde o kombinaci sluchových event. tělových halucinací a bludného přesvědčení, že dotyčný slyšel tón či cítil vibrace telefonu v situacích, kdy se nic takového nestalo. Podle článku v *African Journal of Psychiatry* se šíří tyto poruchy velmi rychle (na mě to dělá spíš dojem hysterické epidemie) především mezi teenagery. Autoři uvádějí, že podobně jako u nomofobie je mezi postiženými nápadně vyšší přítomnost úzkostí, depresí, poruch spánku, anorexie, předrážděnosti, impulzivity a dalších obtíží, včetně psychosomatických. Uváděny jsou také poruchy pohyblivosti palce. Jedna z hypotéz totiž tvrdí, že se s používáním mobilu mění anatomie ruky a usazení palce v dlani.

Představte si, že píšete...

- **O nové civilizační chorobě – textafrenii**

V odborné literatuře se objevuje nemoc zvaná textafrenie, která se projevuje především u náctiletých. Textafrenici se mylně domnívají, že slyší či cítí vibrovat telefon, i když k tomu reálně nedochází. Nemoc provází i další poruchy psychického a psychosomatického charakteru, např. úzkosti či anorexie (Honzák, 2014, s. 138).

Textafrenie je chorobná jednotka psychotické hloubky, která už byla popsána v odborné literatuře. Objevuje se především u mladých lidí a popisy přicházejí z Indie a jihovýchodní Asie.

Jde o kombinaci sluchových event. tělových halucinací a bludného přesvědčení, že dotyčný slyšel tón či cítil vibrace telefonu v situacích, kdy se nic takového nestalo. Podle článku v *African Journal of Psychiatry* se šíří tyto poruchy velmi rychle (na mě to dělá spíš dojem hysterické epidemie) především mezi teenagery. Autoři uvádějí, že podobně jako u nomofobie je mezi postiženými nápadně vyšší přítomnost úzkostí, depresí, poruch spánku, anorexie, předrážděnosti, impulzivity a dalších obtíží, včetně psychosomatických. Uváděny jsou také poruchy pohyblivosti palce. Jedna z hypotéz totiž tvrdí, že se s používáním mobilu mění anatomie ruky a usazení palce v dlani.

Představte si, že píšete...

- **O zneužívání nootropik**

Prevalence užívání nootropik mezi evropskými studenty se odhaduje mezi 1 až 16 procenty, v USA je to asi 35 procent. Šetření zjišťující spotřebu nootropik pro účely zlepšení kognitivních schopností zdravých jedinců jsou kusá a obtížně proveditelná. Mnoho farmakologicky aktivních látek s tímto účinkem je totiž primárně určeno pro léčbu neurologických onemocnění. Například stimulant methylfenidát, který zejména v USA patří k nejčastěji užívaným nootropikům, byl původně vyvinut pro léčbu ADHD (porucha pozornosti s hyperaktivitou) a narkolepsie (poruchy spánku).

POUZAR, Miloslav, 2019. *Mozek na steroidech*. In: Vesmír.cz [online]. 12.9.2019 [cit. 14.09.2021]. Dostupné z: <https://vesmir.cz/cz/on-line-clanky/2019/09/mozek-steroidch.html>

Představte si, že píšete...

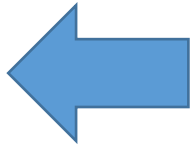
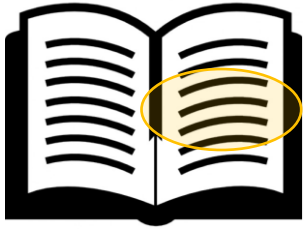
- **O zneužívání nootropik**

Prevalence užívání nootropik mezi evropskými studenty se odhaduje mezi 1 až 16 procenty, v USA je to asi 35 procent. Šetření zjišťující spotřebu nootropik pro účely zlepšení kognitivních schopností zdravých jedinců jsou kusá a obtížně proveditelná. Mnoho farmakologicky aktivních látek s tímto účinkem je totiž primárně určeno pro léčbu neurologických onemocnění. Například stimulant methylnfenidát, který zejména v USA patří k nejčastěji užívaným nootropikům, byl původně vyvinut pro léčbu ADHD (porucha pozornosti s hyperaktivitou) a narkolepsie (poruchy spánku).

POUZAR, Miloslav, 2019. *Mozek na steroidech*. In: Vesmír.cz [online]. 12.9.2019 [cit. 14.09.2021]. Dostupné z: <https://vesmir.cz/cz/on-line-clanky/2019/09/mozek-steroidch.html>

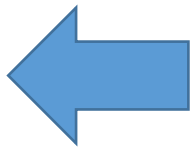
Zvláště rozšířené je užívání nootropik v USA, kde s ním má zkušenost více než třetina studentů. Většinou se jedná o zneužívání léků, které byly vyvinuty pro léčbu neurologických onemocnění jako ADHD či narkolepsie (Pouzar, 2019).

Citace a bibliografický záznam

- **Citace** lokalizuje umístění textu v dokumentu a odkazuje na seznam zdrojů

„Mám určitě pravdu, hluboce jsem se nad vším zamyslela a je to jasné, všechny nás postřílí Terminátoři“ (Tvrdá, 2015, s. 150).

- **Bibliografický/citační záznam** identifikuje dokument

TVRDÁ, Pavlína, 2015. *Roboti zaberou naše byty a chleba si pomažou Apetity*. Praha: Karolinum. ISBN 978-40-7328-068-2.

Metoda a styl citování

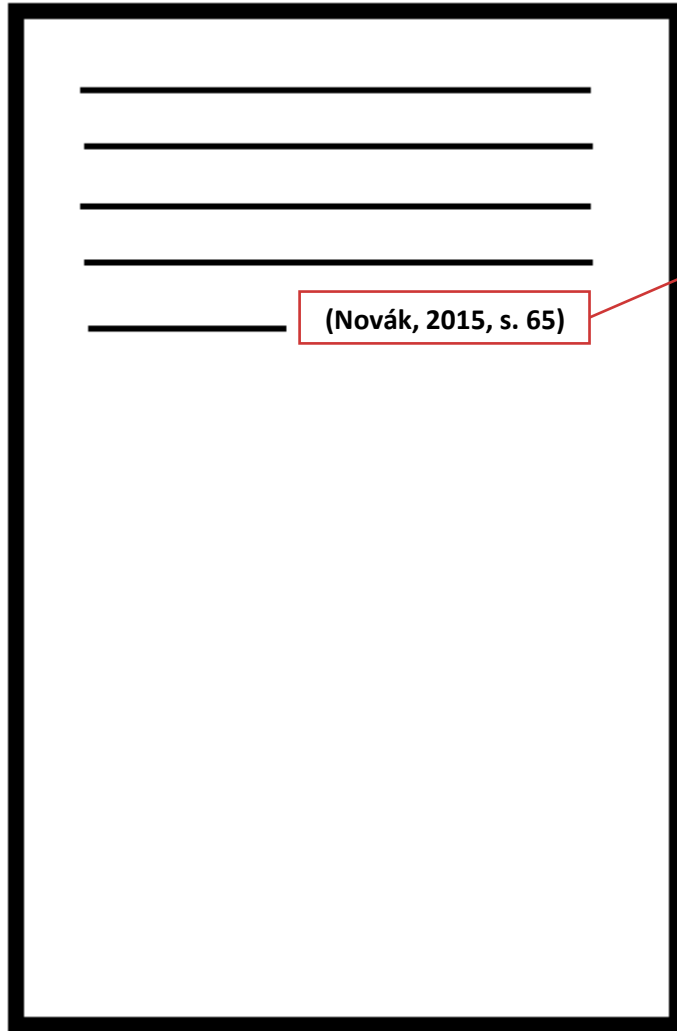
- Metoda citování je způsob jakým citace **zařazují do textu** a **jak odkazují na bibliografický záznam**

Tzn. jakým způsobem to uvádím a kde (metody jsou v podstatě 3)

- Citační styl/norma stanovuje požadavky na **pořadí údajů** v bibliografickém záznamu a **jaké údaje** je třeba uvést

Tzn. co uvádím a v jakém pořadí (stylů je fakt hodně)

Metoda (autor, datum)

V textu je za **doslovnou citací nebo parafrází** závorka s příjmením autora, rokem a číslem/ rozsahem stran.

Nejrozšířenější metoda, jasná, stručná – pozor na **umístění roku**, v seznamu zdrojů musí být **hned za jménem**.

NOVÁK, Jan, 2015. *Cestování časem*. Praha: Karolinum. ISBN...

Bibliografický záznam

Metoda (autor, datum)

- Pozor na plodné autory:

„Takřka dva roky po vynálezu CRISPR metody úpravy genomu její autorka Jennifer Doudna upozornila na důležitost otevřené veřejné diskuse ohledně etických dopadů biologického výzkumu (2015b, p. 471).

...

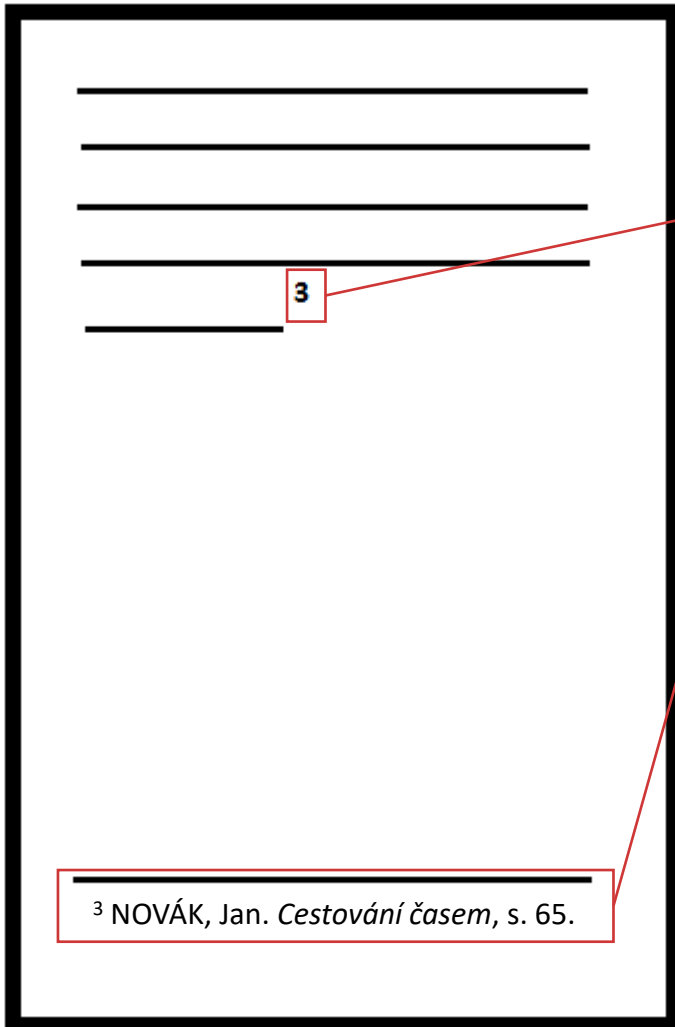
Doudna (2015a, p.1) rozlišuje pět důležitých kroků budoucí genetické úpravy embryí.“

Seznam zdrojů:

Doudna, J, 2015a. Embryo editing needs scrutiny. *Nature*, č. 528(7581), s. 1.

Doudna, J, 2015b. My whirlwind year with CRISPR. *Nature*, č. 528(7583), s. 469-471.

Metoda poznámek pod čarou

V textu je za doslovnou citací nebo parafrází **číslo citace** (každé číslo je unikátní), v poznámce pod čarou jméno, název knihy a rozsah stran.

Používá se spíše v humanitních oborech, výhoda: info o dokumentu je neustále na očích.

NOVÁK, Jan. *Cestování časem*. Praha: Karolinum, 2015. ISBN

Bibliografický záznam

Metoda [číselný odkaz]

V textu je za doslovnou citací nebo parafrází **číslo, které se váže na konkrétní dokument** – stejné číslo se **může opakovat vícekrát** (podle toho kolikrát dokument citujeme).

Obvykle se odkazuje na citované zdroje v pořadí, v jakém jsou citovány poprvé.

Používá se především v přírodních a technických vědách.

[2] KOVÁŘ, Tomáš. *Zajímavý nadpis*. Praha: Odeon, 2015. ISBN

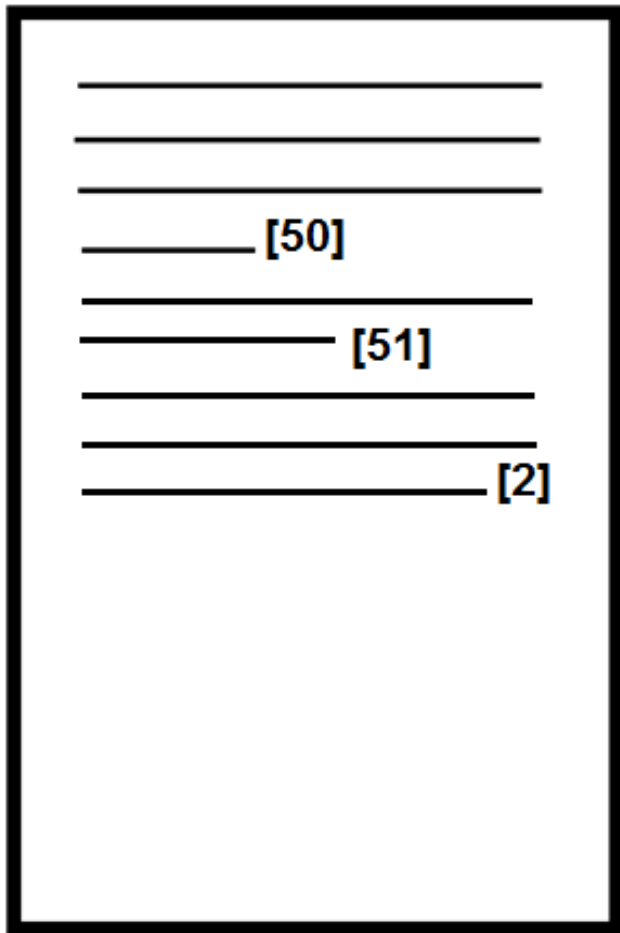
...

[50] ČERNÝ, Petr. *Strhující story*. Praha: Odeon, 2000. ISBN

[51] NOVÁK, Jan. *Cestování časem*. Praha: Karolinum, 2015. ISBN

Bibliografický záznam

Metoda [číselný odkaz]

Pozor na!

- Uvádění čísel stránek:

[50, s. 6] → Je jasné, že jde o dokument č. 50, strana č. 6.

[50, 6] → Může znamenat, že jde o odkaz na zdroj č. 50 a zdroj č. 6.

- Více odkazů k jedné informaci ideálně:

[50, s. 4] [6, s. 13] nebo [50, s. 4; 6, s. 13]

- Varianta alla Písmo Svaté: [50:4; 6:13]

Dost často jsou odkazy prolinkované, je-li zvykem číst je v el. podobě.

Citační styly

- Styl a metoda musí být vždy konzistentní pro celý dokument
- Nestresujte se zbytečně tím, kde má být tečka a kde čárka. Hlavní je, aby byl zdroj podle citačního záznamu dohledatelný

APA

Banks, I. (1993). *The crow road*. Abacus.

Chicago

Banks, Iain. 1993. *The Crow Road*. London: Abacus.

ČSN ISO 690

BANKS, Iain, 1993. *The crow road*. London: Abacus. ISBN 978-0-349-10323-5.

Harvard

Banks, I. (1993) *The crow road*. London: Abacus.

IEEE

I. Banks, *The crow road*. London: Abacus, 1993.

MLA

Banks, Iain. *The Crow Road*. Abacus, 1993

Citujeme podle ČSN ISO 690

- **Obrázky**

Tvůrce, rok. **Název díla**
[médium/technika]. In: *Název
webového sídla* [online] [Datum
citování]. Dostupné z: [URL](#).

MAGRITTE, René, 1928. Milenci [malba / olej na plátně]. In: *Artstor* [online]
[cit. 2018-02-13]. Dostupné z:
https://library.artstor.org/asset/AMOMA_10312310510.

Citujeme podle ČSN ISO 690

- **Filmy**

Název filmu, rok uvedení v zemi
produkce [médium]. **Režie**. **Země**
produkce.

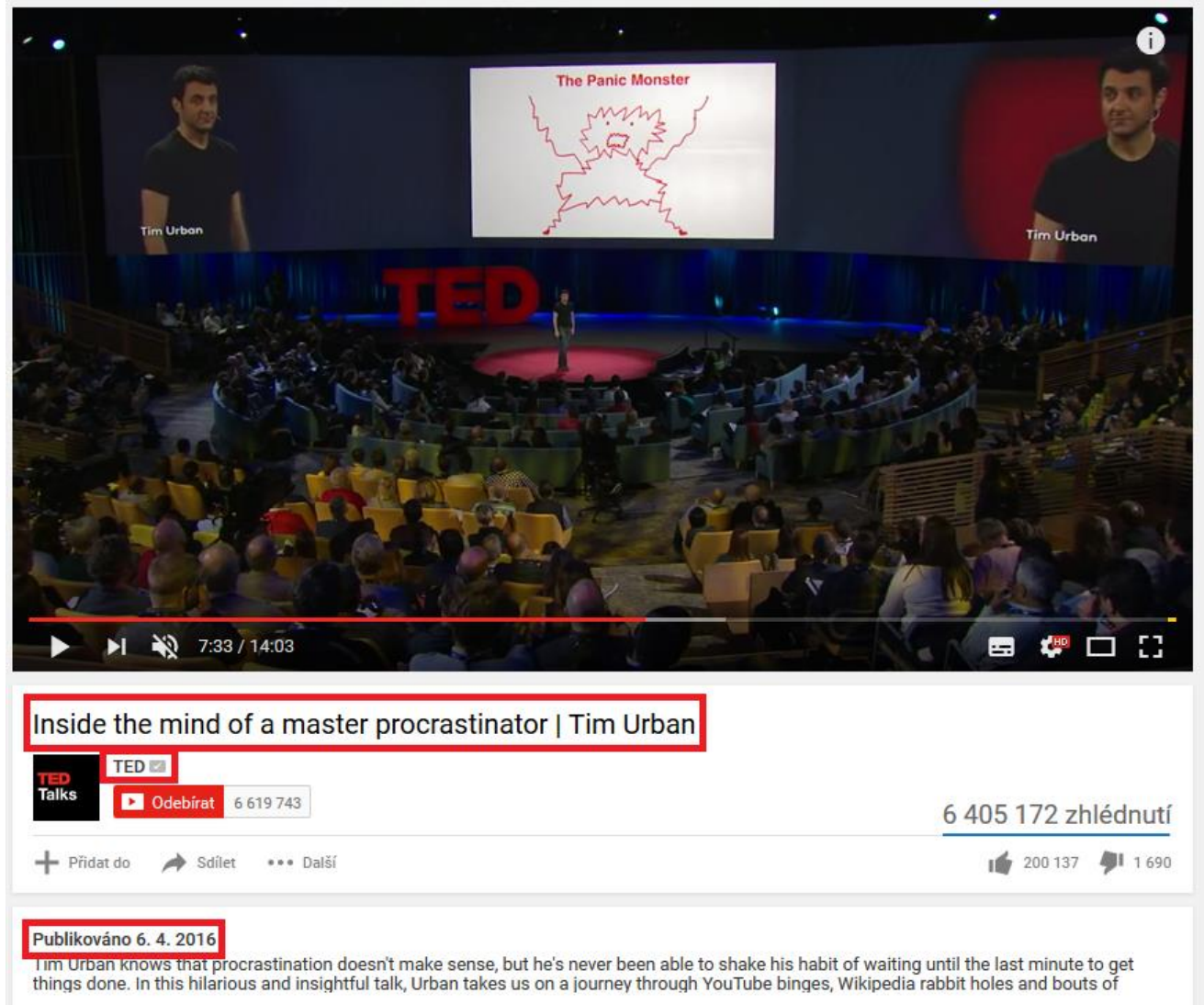

Star Wars: Epizoda IV - Nová naděje, 1977 [film]. **Režie George Lucas**. **USA**.

Citujeme podle ČSN ISO 690

- **YouTube video**

Název videa, rok. In: *Název stránky* [online]. Datum publikování [Datum citování]. Dostupné z: URL. Kanál uživatele XY.

Inside the mind of a master procrastinator | Tim Urban

TED Talks TED 6 619 743

Odebírat

6 405 172 zhlédnutí

200 137 1 690

Publikováno 6. 4. 2016

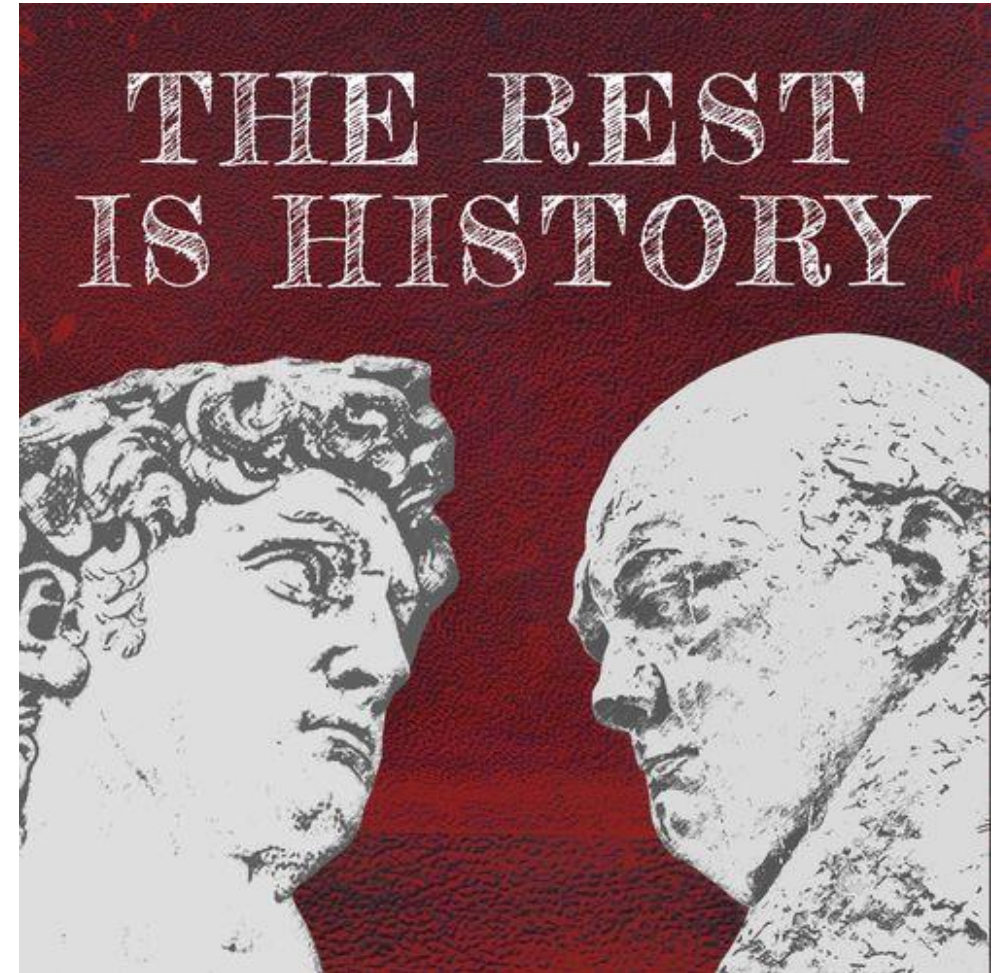
Tim Urban knows that procrastination doesn't make sense, but he's never been able to shake his habit of waiting until the last minute to get things done. In this hilarious and insightful talk, Urban takes us on a journey through YouTube binges, Wikipedia rabbit holes and bouts of

Inside the mind of a master procrastinator | Tim Urban, 2016. In: *YouTube* [online]. 6.4.2016 [2017-03-22]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=arj7oStGLkU>. Kanál uživatele TED Talks.

Citujeme podle ČSN ISO 690

- **Podcast**

Moderátor, rok. Název/číslo dílu. In: *Název stránky* [podcast]. Datum publikování [Datum citování]. Dostupné z: [URL](#).

HOLLAND, Tom a Dominic SANDBROOK, 2021. 45. Top Ten Eunuchs. In: *The Rest Is History* [podcast]. 22.4.2021 [cit. 2022-02-02]. Dostupné z: <https://play.acast.com/s/the-rest-is-history-podcast/45.topteneunuchs>.

Citujeme podle ČSN ISO 690

• Webové stránky

Jméno tvůrce. Rok publikování/aktualizace.
Název webové stránky. In: *Název webového sídla*. [online]. Datum publikování/aktualizace [Datum citování]. Dostupné z: URL.

RAZÍM, Tomáš, ed., 2022. Informační podpora pro studenty a pedagogy středních škol. In: *Národní technická knihovna* [online]. 18.8.2022 [cit. 2022-12-02]. Dostupné z: <https://www.techlib.cz/cs/83607-stredni-skoly>.

NTK

50°6'14.083"N, 14°23'26.365"E
Národní technická knihovna
National Library of Technology

Hledání v celém fondu NTK...

Vše ▾

nebo v jednotlivých zdrojích: [Katalog](#), [Najdi e-knihu](#), [Najdi e-časopis](#), [e-zdroje](#)

Co u nás najdete ▾

Služby a podpora ▾

Kultura a události ▾

O nás ▾

Projekty a inovace ▾

Hledání na webu...

[Titulní strana](#) / [Služby a podpora](#) / [Akademická podpora](#) / [Pro střední školy](#)

Informační podpora pro studenty a pedagogy středních škol

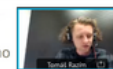
Informační podporu poskytujeme učitelům a žákům středních škol (SŠ) především formou **konzultací** a workshopů či webinářů. Naším hlavním cílem je pomoci učitelům a žákům s orientací v informačním světě, posílit jejich kompetence k práci s informacemi a pomoci studenty připravit na život v informační společnosti založené na průběžném (sebe)vzdělávání.

Nejčastěji poskytujeme podporu v těchto oblastech:

Editor: [Tomáš Razim](#)

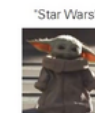
Uvnitř workshopu pro SŠ

Informace se snažíme předávat snadno přístupnou formou

Hledej jako expert

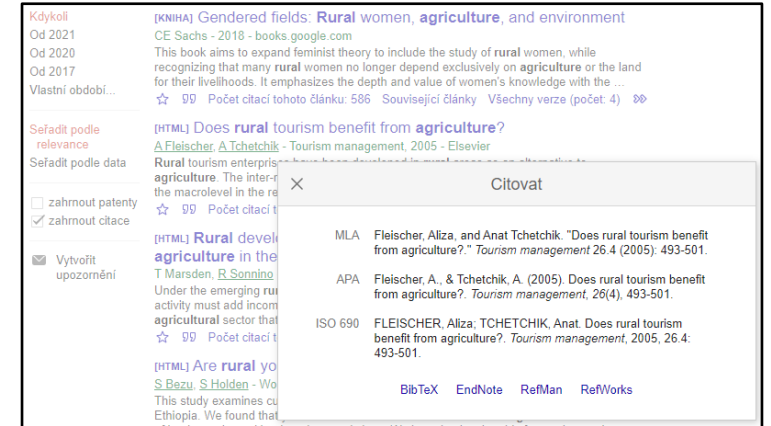
• **Uvozovky** – umožňují vyhledat celou frázi

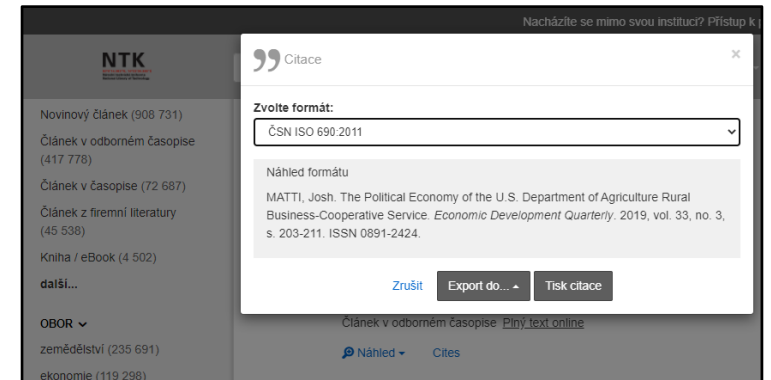
Poslední změna: 18.8. 2022 11:08

Citační generátory

- Generátory < manažery
- Slouží k tvorbě citací v předdefinovaných stylech:
 - [Citace.com](https://citace.com) – funguje v kombinaci s Citace PRO i samostatně. Pracuje s českou interpretací ISO normy
 - [Google Scholar](https://scholar.google.com)
 - Vyhledávače knihoven ([NTK](https://ntk.mzk.cz), www.knihovny.cz)

Ukázka stahování záznamu z Google Scholar

Ukázka stahování záznamu z webu NTK

Z neúplných/chybných informací o dokumentu nikdy nevznikne správná citace!

Generátory mohou ušetřit čas, ale vytvořené citace je vždy nutné zkontrolovat!

Citační manažery

- Manažery > generátory
- Automatické stahování informací o zdrojích (nutné stažené info zkontrolovat a doplnit)
- Organizace stažených článků
- Generování citací
- Stažení a práce s plnými texty
- Integrace s MS Word a dalšími textovými editory

[Zotero](#) – [videonávod](#)

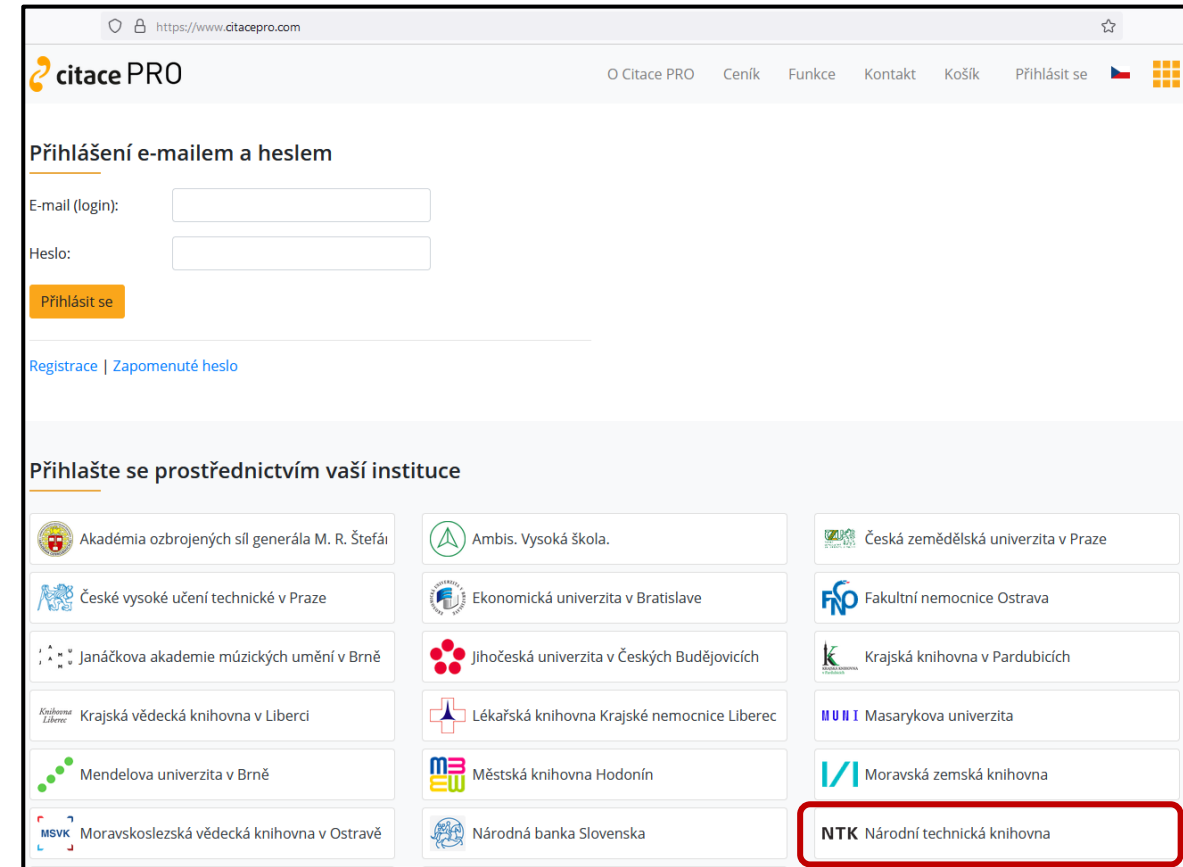
[Citace PRO](#) – přístup k rozšířené verzi [přes NTK](#)

[Mendeley](#)

[JabRef](#) (integrace s LaTeX)

[EndNote](#) (předplacené pro studenty VŠCHT)

[Porovnání citačních manažerů](#)

Citace PRO – přístup přes NTK

Citační manažery vám ušetří čas, ale vytvořené citace je vždy nutné zkontrolovat!

*Více v průvodci NTK [Citační manažery](#)
... nebo na [našich webinářích](#)*

Citační manažery

Generátory citací nejsou neomylné, na místě je kontrola!

BREN, Paulina. Mirror, Mirror, on the Wall... Is the West the Fairest of Them All? Czechoslovak Normalization and Its (Dis)contents. In: PÉTERI, György, ed. *Imagining the West in Eastern Europe and the Soviet Union*. Pittsburgh, Pa: University of Pittsburgh Press, 2010, s. 172–193. ISBN 978-0-8229-6125-3.

DAHRENDORF, Ralf. *Úvahy o revoluci v Evropě v dopise, který měl být zaslán jistému pánovi ve Varšavě*. 1. vyd. vyd. Praha: Evropský kulturní klub, 1991. ISBN 978-80-85212-17-4.

DEITCH, Gene. *For the love of Prague: from the tragedy of communism to the comedy of capitalism!*. 5th updated ed. vyd. Prague: Baset, 2008. ISBN 978-80-7340-122-1.

ELIAS, Norbert. *O procesu civilizace: sociogenetické a psychogenetické studie. I., Proměny chování světských horních vrstev na Západě*. Vydání první. vyd. Praha: Argo, 2006. *Historické myšlení / edici řídí Martin Nodl ; svazek 34*. ISBN 978-80-7203-838-1.

SAID, Edward W. *Orientalism*. 1st Vintage Books ed. vyd. New York: Vintage Books, 1979. ISBN 978-0-394-74067-6.

SMYČKA, Václav. Achilles a želva. Osvícenské narativy | pokroku a opoždění. *Dějiny – teorie – kritika*. 2015, č. 2, s. 202–219. ISSN 1214-7249.

Co si z workshopu odnést?

- Snažte se dodržet strukturu odborného textu; nesmí v něm chybět odkazy na zdroje, ale ani vaše vlastní myšlenky a závěry
- Zvažte, kdy **citovat přímo** a kdy **nepřímo** (tj. parafrázovat)
- Ověřte si, jakou máte použít **citační metodu a normu**
- Pro usnadnění práce používejte **citační manažery** (Zotero, CitacePRO)

Otázky?

Nebojte se zeptat!

- [NTK online formulář](#)
- [konzultační služby NTK](#)
- [NTK průvodce citováním](#)

tomas.razim@techlib.cz

info@techlib.cz